

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет  
імені Василя Стефаника»  
м. Івано-Франківськ

## ГУМАНОЦЕНТРОВАНА КОНЦЕПЦІЯ ЗМІСТУ ТУРИСТСЬКОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

У статті зроблено спробу відкрити сутність поняття «гуманоцентрована концепція» змісту туристської освіти та дослідити його значення у підготовці майбутніх менеджерів туризму. Проаналізовано проблему «людського виміру» туризму, що обґрунтовує необхідність формування гуманістичного світогляду в професіоналів туристичної справи.

*Ключові слова:* гуманоцентрована концепція, гуманістичний світогляд, рекреаційна діяльність, туристська освіта.

**М.Чорна. Гуманоцентрированная концепция сущности туристического образования в Украине.** В статье сделана попытка открыть смысл понятия «гуманоцентрированная концепция» сущности туристического образования и исследовать его значение в подготовке будущих менеджеров туризма. Проанализировано проблему «человеческого измерения» туризма, которая объясняет необходимость формирования гуманистического мировоззрения в профессионалов туристического бизнеса.

*Ключевые слова:* гуманоцентрированная концепция, гуманистическое мировоззрение, рекреационная деятельность, туристическое образование.

**M.Chorna. Human-centered concept of the content of tourism education in Ukraine.** In the article we attempt to open the essence of the notion "human-centered concept" of the content of tourism education and to study its value in training the future managers of tourism. The problem of "human dimension" of tourism is analyzed, justifying the need for the formation of the humanistic worldview of tourism business experts.

*Key words:* human-centered concept, humanistic worldview, recreational activity, tourism education.

Найвища цінність освіченої людини в тому, що спеціальна фахова підготовка допомагає їй розвинути гуманістичний світогляд як узагальнену систему поглядів, переконань, ідеалів, ставлень до людини, суспільства, духовних цінностей, діяльності, сформувати та активізувати творчий потенціал, оволодіти високим рівнем загальної культури. Створення необхідних умов для виховання такої особистості сьогодні є головною метою гуманізації освіти.

Зазвичай зміст освіти висвітлює основи наукових знань відповідної наукової галузі, яка й допомагає усунути протиріччя між вимогами суспільства й застарілими підходами до навчання. Натомість наукова галузь «туризм» знаходиться лише в стадії зародження. Зважаючи на це, загальну теорію туризму й методологію пошуку розв'язання освітніх проблем запропонувала соціальна філософія.

Теоретико-методологічну проблематику туризму протягом останніх років почали досить енергійно осмислювати й розробляти філософи, спираючись на надбання інших наук. Так, в Україні та близькому зарубіжжі одними з перших здійснили теоретичне обґрунтування феномена «туризм» В. Антоненко, М. Біржаков, І. Зорін, В. Квартальнов, В. Лях, Я. Любимий, В. Пазенок, Т. Пархоменко, В. Патрушев, В. Сенін, В. Федорченко та ін. За ініціативою науковців Київського університету туризму, економіки і права до розробки наукових та праксеологічних проблем туризму було залучено фахівців різних галузей філософської та соціо-гуманітарної науки (Г. Горак, С. Горський, Д. Замятин, І. Зязюн, Л. Карпова, М. Кисельов, В. Малахов, І. Надольний, М. Попович, С. Соляник, В. Табачковський, М. Цюрупа та інші), що зробили суттєвий внесок у розвиток теорії туризму, тобто туризмознавства, або туризмології, туристики. До кола уваги дослідників увійшли міждисциплінарні проблеми, що пов'язували туризм із політологією, історією, екологією, соціологією, правознавством, культурологією, етикою, релігієзнавством, антропологією, економікою та маркетингом, педагогікою та психологією, географією та країнознавством.

У своїх працях вони визначали туризм як культурне явище та як чинник духовного розвитку особистості, розкривали філософсько-світоглядні аспекти

туризму, характеризували його моральний вимір, значення в структурі суспільно-політичних відносин [5; 9].

**Мета статті** – відкрити сутність поняття «гуманоцентрована концепція» змісту туристської освіти та дослідити його значення у підготовці майбутніх менеджерів туризму.

Український філософ В. Пазенок уважав за необхідність переглянути традиційне розуміння туризму як суто індустрії подорожей та відпочинку, надати йому світоглядного, культурного, гуманістичного, пізнавального, етичного, естетичного, комунікативного значення, тобто *«людського виміру»*, оскільки людина, що подорожує, є не просто споживачем туристського продукту, а особистість, яка здатна засвоювати багатства природи і культури, перетворюючи набуті знання і враження в надбання власної духовності. Науковець підкреслював, що складовими теорії туризму повинні стати «історія туризму», «економіка туризму», «соціологія туризму», «педагогіка та психологія туризму» [5].

Розглядає туризм з *гуманістичних* позицій і Г. Сапожник, зауважуючи, що це «інститут гостинності, покликаний задовольняти не лише вітальні й матеріальні потреби людей, й – що головне – їхні духовні, культурні, пізнавальні запити», тому туристична діяльність повинна відповідати культурним, етичним критеріям [8].

Узагальнюючи напрацювання науковців, можна зробити висновок, що туризм на міжнауковому рівні розглядається як духовне й соціокультурне явище, як вияв багатогранного буття людини, її суспільної сутності; туристичний бізнес повинен бути *гуманно-центрованим* не за формою, а за своєю суттю.

В. Цибух, голова Державної туристичної адміністрації України, за допомогою філософського аналізу туризму виокремлює в ньому гуманістичний, антропологічний, етичний, аксіологічний, комунікативний, культурологічний, соціологічний аспекти, завдяки чому наголошує на необхідності розкривати паралельно з бізнесовою також гуманітарну, духовно-культурну сутність туристичної діяльності [11].

Обґрунтовуючи *антропологічну* сутність туризму, Т. Пархоменко розрізняє поняття «туристська діяльність» і «туристська активність». Перше з них позначає професійну діяльність економічних агентів у галузі туризму, спрямовану на об'єктів цієї діяльності – споживачів, а друге – різновид людської дії, що спонукається певними потребами особистості, у зв'язку з чим турист визначається як суб'єкт дії, а не її об'єкт. Відтак було розкрито антропологічний аспект туризму як дії, метою якої є задоволення людських потреб за рахунок здійснення не вимушеної іншими чинниками подорожі. Відповідно до існуючої класифікації людських потреб (А. Маслоу) було обґрунтовано існування таких видів туризму, як *вітальний* (опанування нового простору, рекреаційно-реабілітаційний, гастрономічний), що задовольняє матеріальні, фізіологічні потреби; *соціальний* (елітний, діловий, шоп-туризм, конгресний, освітянський), що сприяє самоствердженню та самореалізації в соціумі; а також *духовний* (паломницький, культурно-історичний, власне духовний, ностальгічний) [6].

Презентуючи концепцію туристичної науки, французькі теоретики туризму Серж Перро і Жан Мишель Оернер вважають, що туризмологія повинна вивчати *людину*, яка спроможна самостійно організувати своє дозвілля, а відтак ця наука повинна розглядати людину в аспекті її взаємовідносин: туриста з турагентами, а останніх – віч-на-віч з клієнтурою [7].

Зазначимо, що «*людиновимірний підхід*» до вивчення туризму, який спонукає розглядати його як специфічний вид життєдіяльності людини, співвідноситься із *людиноцентристським* підходом, що набуває дедалі ширшого визнання в психології й педагогіці. Отже, на міжнауковому рівні було висвітлено проблему «людського виміру» туризму, що, на наш погляд, й обґрунтовує необхідність формування гуманістичного світогляду в професіоналів туристичної справи.

Відповідно до сучасних вимог щодо посилення уваги до особистості людини у професійній освіті почала складатися інтегративна парадигма особистісно-орієнтованого навчання. На перший план стали виходити соціокультурні, гуманістичні концепції, які орієнтують на людину, її здоров'я,

реалізацію потреб в інтелектуальному, культурно-духовному розвитку, що стало відігравати визначальну роль і в туристичній освіті, озброєній науково обґрунтованим розумінням сутності туризму як соціокультурного явища: усе яскравіше почала виявлятися тенденція орієнтування не лише на попит, але й на потреби розвитку особистості. Відтак дуже часто туризм почали розглядати як «різновид рекреації, активний відпочинок, під час якого відновлення працездатності поєднується з оздоровчими, пізнавальними, спортивними та культурно-розважальними цілями розширеного відтворення живих сил людини»[1].

За визначенням Н. Фоменко, рекреація – «це система заходів, пов'язана з використанням вільного часу людей для їх оздоровчої, культурно-ознайомчої і спортивної діяльності на спеціалізованих територіях, які знаходяться поза їх постійним помешканням» [10].

Зважаючи на це, український фахівець у галузі туризму Л. Лук'янова розробила модель рекреаційної освіти в туризмі як *гуманоцентровану концепцію* формування професійного мислення спеціаліста туризму, детермінантою якої є задоволення потреб туристів.

Рекреаційна освіта, за Л. Лук'яною, передбачає формування сукупності знань, що забезпечать створення рекреаційного середовища, тобто сприятливих умов для лікування-профілактики, відпочинку-релаксації, туризму, задоволення основних життєвих (сон, харчування, гігієна, рух) та духовно-інтелектуальних (дозвілля, фізична рекреація, спілкування, розваги, відпочинок - переключення) потреб людини. Складовими такої моделі виступили світогляд як *соціально-етичне, історико-культурологічне мислення; логіко-інформаційне мислення*, що передбачає опанування інформаційними технологіями, статистикою, математикою, комп'ютерною технікою; *економічне мислення* – фінанси, ринок, облік, аналіз, керування; *професійне мислення*, сформувані яке покликані такі дисципліни, як вступ до спеціальності, рекреація, технологія, організація [4].

Гуманоцентрована концепція рекреаційної освіти формування професійного мислення спеціаліста туристської галузі вміщує чотири навчальні модулі. Модуль «Вступ до спеціальності. Активний туризм» орієнтує

на розвиток внутрішнього туризму, його детермінанта – полюбити туризм, стати туристом, охоплює такі дисципліни, як «Туристські ресурси України», «Самодіяльний туризм», «Практикум самодіяльної організації». Модуль «Рекреація», що є основою гуманоцентрованої концепції, передбачає розвиток середовищного мислення. Його детермінантою є тріада «природа – архітектура – людина», що об'єднує навчальні модулі «Рекреаційна географія», «Рекреаційні комплекси», «Рекреалогія». Модуль «Технологія» – це основний професійний модуль, що розкриває особливості створення послуги гостинності й зорієнтовує туристську діяльність безпосередньо на клієнта («Технологія галузі», «Технологія туристської діяльності», «Технологія готельної справи», «Технології ресторанних послуг»). Модуль «Організація галузі» розкриває взаємовідносини виробника і споживача туристських послуг. Його концепція – якість сфери туристських послуг, що обов'язково повинна привести до повторного звернення клієнта. До модуля увійшли такі дисципліни, як «Організація туризму», «Організація сфери туристських послуг», «Організація послуг харчування», «Організація транспортних подорожей», «Організація екскурсійних послуг» [4].

До суб'єктно-центрованих концепцій формування змісту туристської освіти російський науковець І. Зорін відносить такі: концепцію туризму як виду професійної діяльності, аксіологічну концепцію педагогіки туризму, рекреаційну та гносеологічну концепції, – що тісно пов'язані з вивченням кола особистісних цінностей, які є ланкою між культурою суспільства й духовним світом особистості, а також із вивченням зв'язків людини із середовищем. Розкриваючи особливості рекреаційної гуманоцентрованої концепції змісту туристської освіти, І. Зорін виокремив у ній *медико-біологічний* (у зв'язку із загальною кризою здоров'я населення), *соціологічний*, що формує уявлення про діяльність у час, вільний від праці, і *культурологічний* аспекти; останній з них відображає сприйняття туризму як галузі змістовного наповнення дозвілля, виховання особистісної та соціальної культури [2].

Для нашого дослідження інтерес становить запропонований О. Зоріним дидактико-кваліфікаційний комплекс підготовки фахівців туризму до

планування рекреаційної діяльності. Науковець запропонував методики визначення спеціалізації туристських центрів, планування програми рекреаційної діяльності й відпочинку, виміру ефективності програми відпочинку. Було запропоновано близько 70 типів рекреаційної діяльності, серед яких були представлені й спілкування (бесіди, обмін думками); участь у виставках, презентаціях; пізнавальні прогулянки, екскурсії; відвідування музеїв, монастирів, святих джерел; участь у релігійних празниках, таїнствах; перегляд вистав, концертів; участь у шоу, фестивалях; обговорення наукових проблем; відвідування пам'ятних місць; участь у побутових святах: весілля, день народження; навчання ремесел; участь у фольклорних, етнічних святах, концертах; творчі заняття, такі як живопис, літературне вправління, співи тощо. За допомогою таких взаємопов'язаних та взаємозумовлених типів рекреаційних занять було створено 17 циклів рекреаційної діяльності: водний, альпійський, альпіністський, оздоровчий, комерційно-діловий, курортний, пізнавальний, рибальсько-мисливський, паломницький, приморський, пригодницький, розважальний, спортивно-туристський, фестивально-конгресний, екологічний, екзотичний, етнографічний. Кожен з цих циклів розглядався на можливість використання окреслених типів рекреаційної діяльності, які поділялися на цільові, додаткові та супутні. Крім того, якщо проектування рекреаційної діяльності здійснювалося лише за окремим типом відповідної туристської потреби, що набував ознак цільового, можна було наповнити цей тип рекреаційної діяльності й інші видами рекреаційних занять (супутніми, додатковими) відповідно до визначених циклів. Цільові типи було визначено як головний мотив рекреаційної діяльності в межах даного циклу й вони визначали рівень корисності програми; додаткові типи створювали можливості урізноманітнити діяльність, організувати її в специфічних варіантах, що підвищувало рівень привабливості циклу; а супутні типи рекреаційної діяльності слугували тлом для основної рекреаційної діяльності. Крім того, на основі контент-аналізу було визначено оцінку (протипоказано – обмежено показано – показано – дуже рекомендується) різних типів та циклів рекреаційної діяльності для трьох вікових груп туристів [2].

Аналогічні тенденції в розвитку підготовки кадрів у галузі туризму простежуються й у інших країнах. Так, Празький економічний університет, що є лідером серед економічних вишів Чехії і членом престижної Спільноти європейських шкіл менеджменту, готує бакалаврів за напрямом «Туризм і регіональний розвиток», що здійснюється шляхом вивчення дисциплін, об'єднаних у три блоки: туризм, керівництво туристичними фірмами і готелями, регіональний розвиток. Це дає змогу студентам отримати теоретичні знання відповідно до необхідного набору знань у туризмі та щодо управління туристичною організацією на регіональному рівні; аналіз регіонів з погляду існування культурних, історичних та економічних передумов розвитку туризму та територій; комунікативні, соціальні та культурні знання для пристосовування та просування на підприємстві, а також мовні навички спілкування за допомогою кількох іноземних мов (2-3 мови) [12], тобто пріоритетною є економічна концепція туристичної освіти.

Гуманітарну парадигму професійної туристської освіти за кордоном дослідила Л. Кнодель, зокрема увагу було звернуто на такі компоненти, як гуманізація середовища, особистості та гуманітаризація навчання. Дослідниця зазначила, що в основі гуманістичної парадигми процесу професійної підготовки фахівців у сфері туризму в таких країнах, як Франція та Велика Британія, покладено задоволення освітніх цілей особи: «Сутність... змісту підготовки фахівців сфери туризму в досліджуваних країнах визначається особистісно-орієнтованою гуманістичною парадигмою навчання, основою якої є антропоцентрична модель освіти й виховання, яка ґрунтується на розумінні людини як відкритої системи, котра прагне до постійної зміни й оновлення синхронно з навколишнім світом у процесі своєї активної діяльності» [3]. Було доведено, що найефективнішою дидактичною системою на сучасному етапі розвитку суспільства, освіти й педагогічної науки є кредитно-модульно-рейтингова система професійної підготовки фахівців у сфері туризму.

Для нашого дослідження інтерес становить висновок Л. Кнодель про те, що у провідних вищих навчальних закладах туристського профілю країн-членів ВТО особливістю педагогічної технології, зорієнтованої на особистість, є такі

процеси: 1) реалізація інноваційних, міждисциплінарних підходів у розробці навчальних планів і програм; 2) модернізація змісту навчання на основі інтегрованих навчальних курсів та інноваційних навчальних посібників; 3) посилення ролі комп'ютерних технологій у навчанні; 4) удосконалення процесу передачі інформаційного матеріалу від педагога до студента; 5) поява нових способів контролю знань за допомогою новітніх методологій і технологій [3]. Такі процеси приймаємо за методологічні орієнтири в туристичній освіті.

Крім того, Л. Кнодель розробила сучасну модель професійної компетентності фахівця галузі туризму, основними компонентами якої є: 1) фундаментальні знання у сфері туризму (маркетинг, менеджмент, діловодство, правові знання, стратегічне прогнозування, технологічна підготовка); 2) технічні вміння та знання (знання комп'ютерних, комунікативних технологій, іноземних мов); 3) особистісні характеристики (мотивація та ініціатива, функціонування в мультикультурному полі, робота в команді, здатність навчати інших та працювати системно, відданість компанії, гнучкість, вміння приймати рішення й контролювати їх виконання).

У дослідженні було визначено завдання професійної туристської освіти за нових соціоекономічних умов, серед яких інтерес для нашого дослідження становлять такі: розвивати професійну туристську освіту серед жінок і старших груп населення, а також тих, хто має недостатню кваліфікацію; посилити цільове використання нових комунікаційних технологій та інновацій у системі професійної туристської освіти; приділяти особливу увагу підготовці та розвитку регіональної концепції професійної туристської освіти [3].

Таким чином, на сучасному етапі розвитку туристичної галузі туризм розглядають як гуманно-центрований бізнес, а відтак підготовка кадрів у галузі туризму зорієнтована на гуманізацію освіти, створення необхідних умов для розвитку творчих здібностей майбутнього фахівця, який зможе самореалізуватися в подальшому житті індивідуально, неповторно, суб'єктивно.

## ЛІТЕРАТУРА

1. Бабарицька В. К., Малиновська О.Ю. Менеджмент туризму. Туроперейтинг. Понятійно-термінологічні основи, сервісне забезпечення турпродукту: Навчальний посібник. / В.К.Бабарицька, О.Ю.Малиновська. – К. : Альтерпрес, 2004, - 288с.
2. Зорин И.В.,Зорин А. И. Профессиональное образование и карьера в туризме : учебник для вузов / И.В. Зорин, А. М. Зорин; Российская международная академия туризма. – М. : Советский спорт, 2005. – 528с.
3. Кнодель Л. В. Система підготовки кадрів сфери туризму у Німеччині: [Монографія] / Л. В. Кнодель. – К.: Вид- во ФПУ, 2007. – 183с.
4. Лук'янова Л.Г. Освіта в туризмі: Навч.-метод. посібник. / Л.Г. Лук'янова. – К.: Вища школа, 2008. – 719с.
5. Пазенок В.С. Філософія туризму. Навчальний посібник. / В.С. Пазенок, В.Е.Федорченко. – К.: Кондор., 2004. – С.7-29.
6. Пархоменко Т.С. Антропологія туризму. / Т.С.Пархоменко. // В.С. Пазенок В. С., В.К. Федорченко. Філософія туризму: Навчальний посібник. – К.: Кондор, 2004. – С.57-66.
7. Перро С., Оернер Ж. М. Необхідність туризмології / Серж Перро, Жан Мішель Оернер // В.С. Пазенок, В.К. Федорченко. Філософія туризму: Навчальний посібник. – К.: Кондор, 2004. – С.168-173.
8. Сапожник Г.Л. Туристичний бізнес – етичний критерій. / Г.Л.Сапожник // В.С. Пазенок, В.Е. Федорченко. Філософія туризму: Навчальний посібник. – К.: Кондор., 2004. – С.224-227.
9. Федорченко В. К. Гуманізація вищої освіти: імперативи та проблеми // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: зб.наук.праць. / В.К.Федорченко // Ін-тут педагогіки і психології професійної освіти Академії пед. наук України; Запорізький.обл.ін-т післядипломної освіти. – Вип.25. – 2002 Київ – Запоріжжя, 2002. – С.16-23.
10. Фоменко Н.В. Рекреаційні ресурси та курортологія / Н.В. Фоменко. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. - 312 с.
11. Цибух В. І. Вступне слово. Філософія і культурологія туризму. / В.І Цибух. – К., 2001. – С.3-8.

12. The Faculty of International Relations of the University of Economics [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://fir.vse.cz>

### **Annotation**

The economic activity has become priority in tourism development, although we state that preconditions were arranged for further progressive changes in the sphere focused on a human being – as a consumer of tourism product.

As tourism is considered to be a sector of economy and management, the economic concept of tourist education has become widespread in Ukraine which is seen as a part of the economic activity of the country. This is affirmed in the list of the disciplines of education and professional training programmes focused mainly on the formation of economic thinking of future experts (theory of economics, management, marketing, and their sectoral direction), i.e. training is based on the need to form an expert that best meets the requirements of production and is focused on solving technological problems, not on the demands of consumers. Although the list of compulsory subjects includes psychology, physical training, business Ukrainian language, business foreign language, law, history of Ukraine, foundations of scientific research, business foreign language (first and second), i.e. in the curriculum there are some humanistic disciplines. The general concept of economic professional education contradicts the humanistic concept of education development in Ukraine.

Humanization of higher education is a multivariate concept. It covers the content, ways of getting education, its final goal. In the state standard education documents it is indicated: “Humanization of education is in the strengthening of a human being as the highest social value, revealing skills and satisfaction of different educational needs, providing with the priority of values common to mankind, harmony of relationship between a human and environment, society and nature”.

This thesis demonstrates that humanization of education is the way of forming humane traits of personality in learning and education processes.

The content of education covers the foundations of scientific knowledge of the relevant scientific field, which helps eliminate the contradictions between the demands of society and the outdated approaches to studying. Instead, the scientific field "tourism" is just in the process of its formation. Therefore, general theory of tourism and methodology of finding solutions to educational problems was proposed by social philosophy.

Theoretical and methodological problems of tourism in recent years the philosophers started to interpret and develop vigorously basing oneself on the acquisition of other sciences. Thus, in Ukraine and the near abroad the first scientists realizing theoretical study of the phenomenon "tourism" were V. Antonenko, M. Birzhakov, I. Zorin, V. Kvartalnov, V. Lyakh, Y. Lyubyvy, V. Pazenok, T. Parkhomenko, V. Patrushev, V. Senin, V. Fedorchenko and others. On the initiative of the scientists of the Kyiv University of Tourism, Economics and Law such specialists in various fields of philosophical science and socio-humanities as G. Horak, S. Gorsky, D. Zamyatyn, I. Zyazyun, L. Karpova, M. Kiselev, V. Malakhov, I. Nadolny, M. Popovych, S. Solyanyk, V. Tabachkovsky, M. Tsyurupa and others were involved into working out scientific and praxiological problems of tourism. The scientists mentioned above have made a substantial contribution to the development of tourism theory, i.e. tourism study. The range of problems viewed by the scientists covered interscientific problems which linked up tourism with politology, history, ecology, sociology, law, culturology, ethics, religious study, anthropology, economics and marketing, pedagogics and psychology, geography and country study. In their papers, the scientists defined tourism as a cultural phenomenon and as a factor of spiritual development of the individual; opened philosophical and ideological aspects of tourism, characterized its moral dimension, significance in the structure of social and political relations.

Thus, the Ukrainian philosopher V. Pazenok considered it necessary to review the traditional understanding of tourism as merely the industry of travelling and recreation; to give it a philosophical, cultural, humanistic, cognitive, moral, aesthetic

and communicative value, i.e. the "human dimension" because a person who travels, is not just a consumer of tourism product but a person who is able to absorb wealth of nature and culture, transforming the knowledge and experience received into one's own spiritual heritage. The scientist stressed that "history of tourism", "economy of tourism", "sociology of tourism" and "pedagogics and psychology of tourism" must be the components of tourism theory.

G. Sapozhnyk considers tourism from humanistic positions, noting that it is a "hospitality institute, designed to meet not only hospitable and material needs of people but - most importantly - their spiritual cultural and cognitive requests" because tourist activity must meet the cultural and ethical criteria.

Summarizing the achievements of scientists, we can conclude that on the interscientific level tourism is seen as a spiritual and socio-cultural phenomenon as a manifestation of a multivariate being of the individual, his social nature; tourism industry should be human-centered not by its form but by its nature.

V. Tsybukh, the chairman of the State Tourism Administration of Ukraine, through the philosophical analysis of tourism distinguishes in it humanistic, anthropological, ethical, axiological, communicative, cultural, sociological aspects, thus emphasizing the importance to disclose humane, spiritual and cultural nature of tourism activity in parallel to the business one.

Substantiating anthropological nature of tourism, T. Parkhomenko distinguishes between the concepts "tourism occupation" and "tourism activity." The first one indicates the professional activity of economic agents in the sphere of tourism aimed at the objects of this activity – consumers; the second one – is a kind of human action stimulated by specific needs of the individual. Therefore the tourist is defined as a subject (agent) of the action not its object. So the anthropological aspect of tourism was discovered as an action the purpose of which is to meet human needs through realization of travel unconstrained by other factors. According to the current classification of human needs proposed by A. Maslow the following types of tourism were defined as: *welcoming* (mastering new space, recreation and rehabilitation, gastronomic) meeting material and physiological needs; *social* (luxury, business, shopping-tourism, congress, educational) promoting self-affirmation and self-

realization in society; and *spiritual* (pilgrimage, cultural-historical, precisely spiritual, nostalgic).

It should be noted that "human-measuring approach" to the study of tourism, which stimulates to consider it as a specific kind of human activity, is correlated with human-centered approach that increases its wide recognition in psychology and pedagogics. Consequently, on the interscientific level the problem of "human dimension" of tourism was found out, which, in our opinion, justifies the necessity of forming a humanistic worldview of tourism business experts.

According to modern requirements for increased human personality focus the integrative paradigm of self-centered training has appeared in professional education. Socio-cultural, humanistic concepts focused on the individual, his health, realization of intellectual, cultural and spiritual development needs have appeared at the foreground, playing a decisive role in tourism education, armed scientifically concerning understanding the concept of tourism as a socio-cultural phenomenon; the tendency of focusing on not only demand but on the needs of development of the individual has become apparent.